Ali Asghar Rahimi: „Muzica pe care o cânt se adresează întregii lumi”

interviu realizat de Marius Manta

Marius Manta

Stimate domnule Ali Asghar Rahimi, am avut bucuria de a vă vedea de două ori în Bacău, cu un gen de muzică ce a surprins publicul prin căldura sa și atmosfera aparte pe care ați creat-o. Aș începe, așadar, prezentul dialog, cu rugămintea de a întocmi un scurt portret al muzicii tradiționale persane. Poate greșesc, însă am sentimentul că muzica pe care o interpretați e parte dintr-un sistem complex de credințe, fiind, printre altele, și rezultatul misterului. Provine sau presupune ea o matrice colectivă?

Chiar dacă muzica mea, din punct de vedere al formei și structurii, își are rădăcinile în muzica sufi, conținutul și mesajul pe care le transmite se situează dincolo de orice tradiție particulară ori ritualică. În general, muzica sufi provine din cântările sacre și practicile mai multor grupuri, reflectând, așa cum era și normal, o serie întreagă de credințe și reprezentări, conducând în timp la apariția unor forme de expresie poetică și muzicală, ritmuri și structuri muzicale, instrumente specifice fiecărui grup, toate acestea fiind interpretate în spațiile dedicate rugăciunii și practicii cunoscute drept „khanega”.

Ținând cont de diversitatea acestor comunități sufi, atât poezia cât și stilurile muzicale dau naștere unei diversități pline de originalitate.

Întrucât, în viziunea mea, aceste melodii sunt atemporale, existența lor implicând chiar rădăcinile noastre, ținând cont și de bogata activitate de cercetare / explorare în cadrul acestei zone, după ce m-am cufundat în esența manifestărilor artistice individuale, am ales - în ceea ce mă privește - o manieră care sintetizează toate aceste moduri de expresie artistică, creând implicit un stil unic, original, care nu este direct determinat de o anume paradigmă ori practică religioasă, rămânând în afara unor asemenea limitări. Sper că voi putea cu această ocazie să îmi fac cunoscut mesajul. Mai mult, muzica pe care o cânt nu e restrictivă, aparținând unei anume națiuni, grup etnic ori religios, ci se adresează întregii lumi, neținând cont de rasă, culoare, situându-se dincolo de granițele culturale și naționale. Trebuie să admit însă că am fost direct influențat de poezia mistică persană, în special de textele lui Rumi, ale cărui calități spirituale elevate au fost universal recunoscute. Încă din copilărie, am studiat opera poetică a lui Rumi, astfel încât, cu timpul, am reușit să surprind în profunzime conceptele sale, pe care ulterior le-am integrat în muzică.

Vorbim despre libertatea pe care o presupune muzica, tocmai de aceea mi-aș dori să aflu ceva despre raportul dintre improvizație și formele fixe.

Există o regulă esențială când vine vorba de muzică. Fiecare compozitor autentic este în stare și de a improviza. Aceste două căi provin din aceeași sursă, din viziunea si stilul caracteristic celui ce compune; apoi, ambele ar trebui să corespundă aceluiași scop, cointeresându-se de exprimarea armonică. Chiar dacă se întâmplă destul de des ca un muzician ce excelează la capitolul improvizației să nu dovedească și rigurozitate în partea clasic componistică, el totuși poate institui un exemplu. La urma urmelor, am putea considera că nu auzim aceeași melodie exact la fel. Deși artistul va cânta aceeași piesă, cu toate acestea, de fiecare dată, va avea un alt „parfum”, o altă culoare. Există și muzicieni care nu se bazează nici pe gustul personal, nici pe cunoștințele teoretice, aceștia își urmează viziunea, transformând în muzică tot ceea ce le-a fost revelat în cadrul unui moment de inspirație.

Am discutat totodată despre muzica tradițională, de aceea aș vrea să mai stăm puțin asupra legăturilor posibile dintre aceasta și muzica iraniană contemporană.

Muzica și literatura, arta în general, fie ea clasică ori modernă, poartă ceva din mireasma timpurilor

în care iau ființă, influențând ulterior personalități și comportamente. Muzica iraniană veche și literatura sunt expresia unificată a unor festivități ori tradiții persane, precum și a unor evenimente cu totul neplăcute cum ar fi războaiele, atât de prezente în istorie. Muzica clasică iraniană poartă cu sine principiile de bază și miturile pe care națiunea aceasta s-a definit de-a lungul mileniilor. Astăzi, muzica modernă iraniană urmează aceleași legi și principii, fiind practic o manifestare a conștiinței colective și a caracteristicilor noilor generații, un răspuns dat așteptărilor acestora. Legăturile dintre aceste două genuri muzicale au constituit fără doar și poate motive de dezbatere, de cele mai multe ori acestea fiind conduse fără rafinamentul ori știința atât de necesare. Dar ar trebui punctat faptul că, uneori, o asemenea așezare „la un loc" dă naștere unor compoziții extrem de reușite, având toate datele estetice. Cel mai important lucru într-un asemenea proces de convieţuire îl constituie faptul că muzica tradițională rămâne legată de valori esențiale și înțelesuri adânci, în timp ce muzica contemporană poartă cu sine propria-i urbanitate, fascinând prin efecte la modă.

Mi-aș dori să aflu dacă muzica tradițională este în vreun fel susținută în Iran de către autorități și, eventual, în ce forme.

Acum, o serie întreagă de genuri muzicale sunt aprobate și chiar susținute de guvern. În prezent, vorbim despre circa 160 de posturi radio-tv în Iran, ce difuzează și promovează diferite tipuri de muzică. Dar aceasta nu înseamnă nici pe departe că ușile sunt întru totul deschise oricărui muzician, tocmai de aceea organizarea concertelor ori pur și simplu producerea albumelor cad în seama organizațiilor private.

Ne întoarcem la dumneavoastră: vă invit să ne povestiți câteva lucruri despre profesorii și școlile unde ați învățat. Mai mult, ați primit distincții din partea unor instituții de seamă. Ce semnificații poartă acestea?

Foarte precis, în ceea ce privește strict domeniul meu, muzica sufită și tanburul, rețineți că nu există nicio instituție dedicată. Urmând dorinței mele de a le studia, în adolescență am călătorit în mai multe orașe, pentru a beneficia de prezența și învățăturile unor maeștrii (Ostad), întrucât repet, în orașul meu natal nu existau asemenea posibilități. M-am bucurat de-a lungul acestui periplu de întâlnirile cu Ostad Seyed Amrollah Shah Ebrahimi - cunoscut drept părintele tanburului iranian și Ostad Taher Yarveisi - o autoritate pentru toți cei interesați de tanbur. Dar pentru a ajunge să iau parte la cursurile acestor maeștri, a trebuit în prealabil să mă pregătesc cu profesori precum Touraj Honarjou ori Seyed Ali Jaberi. Dorința mea cea mai arzătoare de a lua lecții direct de la cei doi maeștri Ostad Seyed Amrollah Shah Ebrahimi și Ostad Taher Yarveisi nu constituia o aspirație fără niciun background, ci mai degrabă a contat sub forma unei reușite spirituale cu totul aparte. Acești doi maeștri, care din păcate nu mai fac parte din ordinea firească a lucrurilor din această lume, nu erau doar în muzică extrem de cunoscători, ci aș putea afirma că excelau spiritual, precum și în plan moral. De altfel, aceasta este una dintre caracteristicile muzicii iraniene, dar și a celei sufite, cel-care-caută fiind mereu într-o competiție cu el însuși, de a-și rafina demersurile și propria existență. Există numeroși profesori care se autodenumesc maeștri, ca rezultat al performanțelor tehnice pe care le dețin. Din păcate, în asemenea cazuri studenții nu ajung să beneficieze de esența artei. De aceea, titlul de maestru (Ostad) nu este folosit în cazul acestor profesori. În muzica iraniană și sufită, un maestru este cel care poate demonstra că a atins atât cunoștințele practice, legate de instrument, dar și cunoașterea profundă, legată de viața înaltă. Diferențele dintre prima categorie și a doua se leagă de realitatea interioară conform căreia în cazul maeștrilor adevărați arta lor va avea un impact și rezultate importante, dincolo de ce poate fi explicat. Mai mult, în ceea ce privește un maestru precum cei deja menționați, se poate înțelege că ei ascultă cu „urechea inimii", lăsând sufletul și imaginația să zboare fără a le impune limite... După mai mulți ani de a lucra cu tanburul, am fost invitat de Colegiul Isfahan să pun bazele primului program dedicat acestui instrument. Fără doar și poate, când vine vorba despre calificările, distincțiile, titlurile ce mi-au fost conferite, mă simt recunoscător față de maeștrii mei - Membru al Music Rights Council din cadrul Iranian Cultural Heritage Office (aflat sub patronaj UNESCO), artistul anului 2018 în special pentru conservarea

Ali Asghar Rahimi

patrimoniului cultural tradițional - oferit de Centrul Cultural „Mihai Eminescu", fondator al Centrului Tanbur din Isfahan, membru al Isfahan Music Council din postura de expert maqami.

Ce loc ocupă spectacolele live în muzica dumneavoastră? Cum realizați conexiunea dintre interpretare cu așteptările publicului?

Strict în ceea ce mă privește, pe scenă socot că pot atinge inspirația maximă, că pot întâlni energia publicului, că pot migra continuu către zonele cele mai profunde. Ajuns acolo, de obicei, paradoxal uit de cei din sală iar melodiile se întrețes din sentimentele cele mai pure. Așa că, atunci când mă uit la înregistrările video ale concertelor mele, mi se întâmplă să descopăr elemente de improvizație la care nu mă așteptam. Niciodată nu obțin aceleași efecte când le cânt cu mine însumi... iar cântecele preiau ceva din rezonanța și energia spațiilor respective.

Pentru o ureche neantrenată, muzica la care ne referim beneficiază mai degrabă de un spațiu auster unde, aproape paradoxal, apare lumina. Sunt fără doar și poate diferite tipuri de miracole, muzica însă e una...

Muzica mea este un pachet multifațetat. Conținuturile sunt în toate privințele selectate și structurate cu mare atenție, în așa fel încât să se alinieze cu mesajul general. Cu o istorie de peste 7000 ani, tanburul însuși poartă caracteristici străvechi și o doză de nostalgie. Acesta este elementul central, cel mai important din întreg „pachetul". Munca mea gravitează constant în jurul acestui instrument, atașându-i diferite forme muzicale ce poartă amprenta felului meu de a fi. Toată literatura și în special elementele poetice pe care le-am integrat în muzica mea și în concertele live aparțin poeților mistici sufiți. Secvențele ritmice, armonia și frumusețea acestor versuri plac auzului și ridică sentimentele fiecărui receptor, dincolo de naționalitate, cultură ori limbă. Mai mult, nuanțele vocii mele răsună la rândul lor dinspre strămoși. Într-o asemenea apariție, nimeni nu ar trebui să fie interesat de a înțelege limba, cât de a se conecta afectiv într-un nemediat proces de comunicare. Această stare poate fi atinsă doar de muzicianul experimentat, întrucât întreaga umanitate practic e deținătoarea aceleași limbi primordiale. Vorbim și despre o perspectivă holistică, ce în mod simultan evidențiază misterul întunecat al trecutul imemorial și în același timp scoate la suprafață și strălucirea ce coboară în timp dinspre firea noastră străveche. Către unificarea celor două contrarii, artistul poate intui resorturile întâlnirii dintre lumină și umbră.

Ali Asghar Rahimi, Eliza Noemi Judeu, Gabriel Scalschi

Care sunt instrumentele la care cântați și care este favoritul?

Evident, un interpret care s-a specializat la un anume instrument, ar trebui să fie capabil să cânte și la altele. În această situație mă aflu și eu, deși sunt specializat în tanbur. Orchestrația iraniană presupune instrumente care sunt asociate muzicii sufite, precum kamamcheh-ul, oud-ul ori ney-ul, precum și instrumente de percuție.

Nu în ultimul rând, cum ați vedea legătura dintre muzică și literatură?

Muzica și literatura ar putea părea forme distincte de artă ce nu s-ar înțelege decât în formula cel mai des întâlnită - melodia cu versuri. Dar la o analiză mai atentă, putem descoperi că nu e mereu așa. Chiar și atunci când sunt privite individual, cele două arte interacționează. Orice poet, indiferent de originea sa, este influențat la un nivel subconștient de ritmuri, cântece pe care le va fi întâlnit încă din copilărie, fie datorită mamei, fie prietenilor alături de care a cântat. Mai mult, dacă ne uităm încă și încă o dată la structurile ritmice și rima constitutive structurii poetice, putem observa cu adevărat importanța muzicii. Pe de altă parte, și reciproca e valabilă: muzica oricărei regiuni este modelată și amprentată de literatura acelei zone. Dacă, iarăși, suntem atenți la ritmurile, motivele și armoniile compuse de un muzician, vei putea găsi asemănări izbitoare...

Vă mulțumesc mult pentru această preumblare prin muzica tradițională persană.

Mulțumesc și eu pentru ocazia de a vorbi despre muzica și cultura din care fac parte. De asemenea, îi mulțumesc domnului Geo Popa și minunatei echipe de la Centrul de Cultură „George Apostu" pentru faptul că m-au invitat să fiu parte a proiectelor domniilor lor, profesorului Gheorghe Iorga pentru munca deosebită pe care o desfășoară din dorința de a promova literatura persană și nu în ultimul rând iubitorilor de cultură din Bacău care m-au primit cu căldură!